

Як бачимо з вищенаведеного, протягом багатьох років мейхуа цюань передавався різними лініями та практиками, розвиваючись та адаптуючись до різних регіональних стилів та інтерпретацій. Стиль поширився в Китаї та навіть отримав міжнародне визнання. Сьогодні мейхуа цюань продовжує процвітати як традиційне бойове мистецтво, яке цінується через його культурну спадщину та практичність. А тому становить значний інтерес для поглибленого вивчення, тим паче що в українському науковому середовищі, так само, як і в просторах інтернету, інформації з даного питання відносно небагато.

Особливий інтерес, на нашу думку, може становити дослідження рукопису «Веньчан» та внутрішньої енергії ци, культивування якої досягається практиками мейхуа цюань, яка допомагає досягти балансу між фізичною силою, розумовою концентрацією та духовним розвитком, що більшою мірою відсутнє в європейській філософській традиції.

Література:

1. Meihua quan. Shaolin Temple Yunnan. URL: <https://shaolintemple.com/meihua-quan/> (date of access: 29.11.2023).
2. History. International Meihua Quan Federation. URL: <https://meihuaquanfederation.org> (date of access: 29.11.2023).
3. Zhang Guodong, Thomas Green, Carlos Gutiérrez-García. Rural Community, Group Identity and Martial Arts: Social Foundation of Meihuaquan. Ido Movement for Culture. 2016. No. 16(1). P. 18–29. URL: <https://doi.org/10.14589/ido.16.1.3> (date of access: 30.11.2023).

УДК 930.85(510)+32(09)+:321(510):141.133(94+430)«17»
DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-347-0-4>

Ганус С. О.

ORCID: 0000-0002-4840-953X

*старший викладач кафедри модерної історії України
та зарубіжних країн
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
м. Ужгород, Україна*

КИТАЙСЬКИЙ КУЛЬТУРНО-ЦИВІЛІЗАЦІЙНИЙ ДОСВІД І ПРОСВІТНИЦЬКИЙ КОНЦЕПТ «ОСВІЧЕНОГО АБСОЛЮТИЗМУ»

Ключові слова: епоха Просвітництва, філософія історії, китайська цивілізація, китайська держава, суспільно-політичний лад, «освічений абсолютизм».

Відома з античності дихотомія «Схід – Захід» є нелінійною діалектичною конструкцією, складові котрої у їхній експлікації в різні часи відображають як об'єктивні реалії, так і образи взаємосприйняття. Методологічно важливим є умовивід Е. В. Саїда про те, що Схід став інтегральною складовою європейської матеріальної цивілізації та культури. А «орієнталізм» виражає і репрезентує її як певний спосіб дискурсу модерних часів [1, с. 11]. Тому даремно ми не надаємо значення, приміром, тому, що в добу Великих географічних відкриттів ставилася мета знайти морські шляхи до омріяних Індії та «Катаю». Це демонструє імпліцитність уявного «Сходу» в новочасній системі ментальних координат європейців.

З'явилася стійка мода на орієнталістичну естетику. Скажімо, китайський стиль шинуазрі, від франц. *chinoiserie* («китайщина») перетворився у варіант бароко чи рококо, втілюючись у спорудах та інтер'єрах, великому попиті на китайські або «по-китайськи» стилізовані тканини, лакові меблі, гобелени, побутові аксесуари, посуд тощо. Читачі й театральні із захопленням стежили за розвитком сюжету авантюрного роману Р. Е. Распе, головний герой котрого барон Мюнхгаузен хизувався дружбою з китайським богдыханом, або ж Вольтеровою «Китайською сиротою» (за мотивами оригінальної п'єси ХІІІ ст., яку приписують Цзі Цзюньсяну).

Але нас цікавить не тільки і не стільки вплив китайської естетики на стилістику європейського мистецтва. Напевно, у всі часи роздуми щодо гармонізації відносин між людьми та побудови взірцевих форм державної організації не сходили з порядку денного. З доби Марко Поло у європейській ментальності сформувалося ідеалізоване уявлення про суспільні порядки та державні форми традиційного Китаю, а міркування китайських мудреців навколо цих тем сприймалися як еталонні. Скажімо, як посилки Мо-Цзи (V ст. до н. е.), котрий вважав ідеальною ту державу, на чолі якої стоїть мудрий правитель, що служить народові і примножує його добробут. А ось забезпечити таку якість правління можливо через обмеження влади державця, котрий повинен прислухатися та діяти відповідно до голосу мудрих радників. Врешті то й буде досягнута згода між народом і володарем, котра повинна стати основним принципом будь-якого правління [6, р. 95].

Видатний німецький просвітник Йоганн Готфрід Гердер (1744–1803), зачіпаючи китайські сюжети, зробив доречну ремарку, що старт близькому знайомству Європи з Піднебесною у ХVІ–ХVІІ ст. був покладений єзуїтами-місіонерами [4]. На думку Е. Цеттла, завдяки їхнім талантам адаптуватися та бути друзями вони зблизили народи й культури. Ретрансляція європейської культури в Китаї та китайської культури у Європі здебільшого є їхньою заслугою [9, s. 82]. У своїх книгах і листах місіонери змальовували захоплюючу картину історії та культури Китаю, викликаючи у Європі живий інтерес і захоплення.

Отже, ці контакти ми можемо вважати динамічним початком освоєння культурно-цивілізаційної спадщини Східної Азії.

Значну роль у популяризації знань про Китай відіграли єзуїти Матео Річчі (1652–1610), Йоганн Шрек (1576–1630), Адам Шалль фон Белле (1592–1666). Інтелектуал унікальної енциклопедичної обізнаності та вчений-полімаг Атанасій Кірхер (1602–1680) у Китаї, імовірно, не був. Але його компілятивна ерудиторська монографія, відома за скороченою назвою як «China Illustrata» (1667), може впевнено вважатися стартовою у царині європейської синології. До речі, вона містила першу карту Китаю, котру побачив європейський читач [5]. Обов'язковим аргументом у кожній розмові про Китай були викладки 4-томної китаїстичної енциклопедії під скороченою назвою «Description de la Chine» (1735) французького єзуїта Жана-Батиста дю Альда (1674–1745), котрий презентував образ процвітаючої у всіх відношеннях імперії, щоправда, скомпільовавши накопичену до того часу інформацію. Актуальні ж дані ставали все більш фрагментарними, надходячи від місіонерів, що дивом продовжували свою духовну місію у Піднебесній.

Відповідно, знання про Китай у XVIII ст. мали вторинний характер, оскільки цинська влада встановила суворий режим самоізоляції і до мінімуму обмежила контакти із зовнішнім світом. Але це не зашкодило захопленню і пафосному вихвалюванню суспільних і державних порядків Китаю, котрі представлялися як ідеал не тільки у світоглядному, але й у цілком практичному сенсі побудови гармонійного суспільства та встановлення опосередкованого чесністю, справедливістю і моральністю правління [2, с. 49]. Серед рейтингових симпатиків «китайщини» в політиці був Вольтер (1694–1778), політична філософія котрого сформувалася під безпосереднім впливом перекладів спадщини Конфуція. У своєму «Essai sur les mœurs et l'esprit des nations» (1756) Вольтер звернув увагу на те, що китайці вдосконалили мораль, «котра є першою з наук». Основним змістом вчення Конфуція просвітник називає «закони високої моралі і добротності». Говорячи про мистецтво народоправства, китайський мудрець, за словами Вольтера, вбачає його в тім, щоби володар навчався керувати, щодня виправляючись. Учення Конфуція цілком придатне до застосування в суспільній практиці, бо воно є не натхненням звишки, а «лише рекомендує чесноти і не проповідує жодної таємниці» [8, р. 17]. У цих пасажах знайшов свій вияв антиклерикалізм поглядів Вольтера, котрий у конфуціанському раціоналізмі вбачав альтернативу християнській догматиці. Вихвалюючи конфуціанську етику та політику, французький просвітник презентував соціально-політичні порядки Китаю як модель для Європи [3, р. 190].

У 1767 р. французький фізіократ Франсуа Кене був настільки вражений гармонією організації аграрного виробництва, оподаткування та державного правління в Китаї, що висловив побажання, щоб Despotisme

de la Chine став прикладом для самої Європи. Не заперечуючи абсолютного характеру влади китайського імператора, Кене підкреслює, що це володарювання беззастережно засноване на природному праві, що унебезпечує суверена від можливості і спокуси чинити зло [7, р. 65–66]. Той факт, що в Китаї призначення на державні посади базувалося на системі іспитів, також викликав велике захоплення в освічених середніх класів Європи, які прагнули скасування віджилої феодальної практики спадкування або преференцій для аnobльованих осіб.

У своєму грандіозному всесвітньо-історичному компендіумі «Ідеї до філософії історії людства» (1784–1791) Гердер висловлює переконання щодо самоцінності різних епох у розвитку культури, як і народів, котрі є її носіями, безвідносно до якихось еталонних значень, тим більше європоцентристських. Сторінки цієї праці, присвячені Китаю, сповнені панегіричними метафорами, на взірець «однієї з найдавніших і найцікавіших країн по всій Землі». Вона «за давністю своєю і культурою сама іменує себе першою з країн, квіткою, котра росте в осерді світу». Характеристики державного ладу Китаю подаються як наочне втілення взірця пошани сина стосовно батька, що тотожне пошані підданих стосовно їхнього глави. Закони, створені як втілення моральних принципів, дивовижна релігійна і світоглядна терпимість перетворили Китай в очах Гердера у взірець державного устрою, рівного котрому він більше не знаходить [5]. Характеристику китаїстичних сюжетів у творчості німецьких просвітників можемо продовжувати через розгляд праць Й. В. Гьоте, А. Л. Шльоцера, А. Г. Л. Геєрена й інших.

Позитивне і навіть захоплене сприйняття Китаю, його суспільних і державних форм, культурних надбань є аргументом тому, що уявний Схід у душі просвітницького універсалізму, толерантного ставлення до «іншості» став джерелом запозичення досвіду вдосконалення людини, суспільства й держави у самій Європі, сприяючи формуванню концептів «освіченого абсолютизму» та ідеалів меритократії.

Література:

1. Саїд Едвард В. Орієнталізм. Пер. з англ. В. Шовкун. Київ : Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2001. 511 с.
2. Щербаков Я. І. Рецепція літературно-філософського надбання Китаю європейським Просвітництвом: до питання сходознавчих студій в Україні та Європі. Українська орієнталістика: Міждисц. зб. наук. праць викл. та студ. Ін-ту філології та Іст.-філос. ф-ту Київського ун-ту ім. Б. Грінченка. 2018. Вип. 9. С. 47–56.
3. Feng Lan. Ezra Pound and Confucianism: Remaking Humanism in the Face of Modernity. Toronto: University of Toronto Press Inc., 2005. 255 p.
4. Herder J.-G. Ideen zur Philosophie der Geschichte der Menschheit. In: Herder J.-G. Theoretische Schriften. URL: <http://www.zeno.org/Literatur/>

M/Herder,+Johann+Gottfried/Theoretische+Schriften/Ideen+zur+Philosophie+der+Geschichte+der+Menschheit/Dritter+Teil/Elftes+Buch/1.+Sina.

5. Kircher Athanasius. China illustrata. Translated by Dr. Charles D. Van Tuyl from the 1677 original Latin edition. IV. 228 p. URL: <https://web.archive.org/web/20110818014556/http://hotgates.stanford.edu/Eyes/library/kircher.pdf>.

6. Kravchuk M. Еволюція уявлень про права людини (до періоду Просвітництва XVII– XVIII століть). KELM (Knowledge, Education, Law, and Management). 2015. Issue 2. Pp. 94–101. URL: <https://www.ceeol.com/search/viewpdf?id=631483>.

7. Quesnay F. Despotisme de la Chine. Vol. 1969. New York: Burt Franklin, 1767. Éd. en form. texte par P. Palpant, septembre 2011. 121 p. URL: www.chineancienne.fr.

8. Voltaire. Essai sur les mœurs et l'esprit des nations. Une édition électronique réalisée à partir du livre de Voltaire (1756). Cette édition électronique a été réalisée par Jean-Marie Tremblay. 131 p. URL: <https://homepages.uc.edu/~martinj/French/Essai%20sur%20les%20Moeurs.pdf>.

9. Zettl E. Johannes Schreck-Terrentius SJ 1576–1630. Gelehrter und China-Missionar, Sein Leben und Werk. Konstanz: HTWG Konstanz, 2016. 122 p.

УДК 141.1

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-347-0-5>

Головчук О. В.

ORCID: 0009-0001-7747-0137

кандидат політичних наук,

доцент кафедри соціальної роботи

Карпатський інститут підприємництва

Відкритого університету розвитку людини «Україна»

м. Хуст, Закарпатська область, Україна

ФІЛОСОФІЯ МИЛОСЕРДЯ І СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ В КИТАЇ

Ключові слова: Китай, філософія, милосердя, любов, соціальна робота.

Китайською мовою слово «милосердя» пишеться двома ієрогліфами – «любов» і «жалість» і вимовляється «ци бей» (сі бей). Як відомо, всі ієрогліфи містять структурні частини – графеми. У обох ієрогліфах слова милосердя міститься графема «серце» [1]. Тобто здавна китайці вважають, що справи милосердя – це діяльність, яку робимо за покли-